

OPERETT — TRADITSIOONID — KAASAEGSUS

(Operett „Sensatsioon Londonis“ RAT „Estonia“ lavastuses)

Nõukogude operetil on palju suurepäraseid saavutusi, mis on õigustatult saavutanud laia kuulajaskonna tunnustuse nii meil kui välismaal.

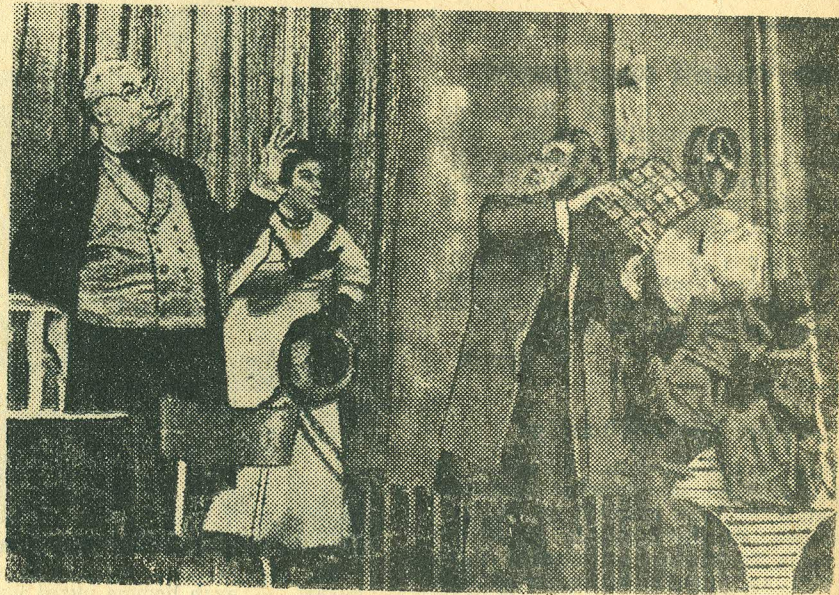
Samal ajal, kui kodanlik operett kui žanr kiiresti degradeerus, kui operett muutus sisutuks music-halli etenduseks või revüüks, taassündis ooperi ja balleti kõrval nõukogude operett kui teatrikunsti täisväärtuslik žanr, näidates uusi teemasid, vorme ja arenguteid. Ent siiski on viimasel ajal saanud juba aksioomiks, et nõukogude vaatajate aktiivne nõudmine ereda, teravmeelse ja elurõõmsa kaasaegse opereti järele ületab kaugelt heliloojate, libretistide ja teatrite pakkumised.

Luuu täisväärtuslik etendus meie tormilisest, suurte ja rikaste sündmustega täidetud kaasaegsast, on kõige olulisem ja esmajärgulisem ülesanne, mis seisab kogu nõukogude muusikateatri ees. Kuid eriti terav on see ülesanne operetteatri suhtes, mis oma iseloomu ja olemuse poolest on aktuaalse päevakajalisuse eriti operatiivne žanr, mis avab muusikalises-dramaatilises vormis niihästi heroismi ja lüürika kui ka meid ümbritseva elu mitmesugustes avaldustes peituvat koomika.

Operett ja kaasaegsus on lahutamatu mõisted. Seepärast ongi hetkel, mil meil tehakse viljarikkaid katseid kaasaegse teema lahendamiseks kõigis nõukogude muusikateatri žanrides, eriti huvitav tutvuda sellega, kuidas lahendatakse aktuaalselt kõlava operetietenduse küsimus meie sõprade juures rahvademokraatiamaades.

Hiljaaegu näitas RAT „Estonia“ kaasaegse ungari helilooja E. Kemény operetti „Kusagil lõunas“. Möödunud hooaja lõpul võisid Tallinna teatrikülastajad tutvuda RAT „Estonia“ lavaval Saksa Demokraatlikus Vabariigis loodud operetiga „Sensatsioon Londonis“.

Oma uue teose aluseks võtsid helilooja Herbert Kawan ja libretist Andreas Bauer ameerika klassiku, satiiriku ja humoristi Mark Twaini jutustuse „Miljon-naelsterlingiline pangavilet“.

Stseen operetist

Opereti tegevusaeg on käesoleva sajandi ajal.

Autorid pütsid mitte ainult säilitada Twaini jutustuse satiiri ühiskondlikku suunitlust, vaid ka teravdasid ja tugevdasid seda tänapäevaselt. Ja see on õige. Sest kodanliku moraali olemus, selle silmakirjalikkus ja variserlikkus, mille vastu on antud juhul suunatud Mark Twaini satiiri teravik — on täna samasugune kui jutustuse tegevusaajagi.

Sellest lähtudes suundus H. Kawan oma operetis mitte tolleagsete populaarsete meloodiate taastamisele (mingisugune «cake-walk» oleks meie jaoks lihtsalt arusaamatu), vaid iseloomustas mõnda oma tegelastest julgelt ja otsustavalt meie aja tantsuviisidega.

Selle täiesti õigustatud ja huvitava võttega annab helilooja kaasaegsele vaatajale ühelt poolt võimaluse selgesti ja reaalselt tajuda «Sensiooni Londonis» üheksasajandate aastate muusikaliste kujude olemust, teisest küljest

— rõhutab nende muutumatut «ajalist» olemust meie aja jaoks.

H. Kawan teeb seda suure takti ja maitsega, nii nagu ta ka erakordselt meisterliku kaasaegse stilisatsiooniga taastab vana muusika intonatsioone, näiteks Pennymakerite kupleedes (I v.) või gavotis (IV v.).

Opereti teiseks oluliseks iseärasuseks on see, et helilooja ei loobu nn. viini opereti, täpsemalt öeldes — Kalmani ja Lehari parimate traditsioonide kasutamisest. Neisse traditsioonidesse suhtub H. Kawan aga loominguliselt ja arendab neid isikupäraselt loovalt mõtestades.

Operetis on palju kõige mitmekesisemates muusikalistes vormides numbreid. Need ei ole mitte ainult harilikud, sageli esinevad aariad ja duetid, vaid ka rida huvitavaid mitmekesiseid ansambleid.

Kõigile nendele muusikalistele numbritele (välja arvatud puhtal kujul vahele lülitatud moodne tants «Cha-cha») on iseloomulik, et oma meloodilise laulvusega nad ei peata tegevust, ei ilustreeri passiivselt seda, mis on vaatajail niigi teada, vaid arendavad tegevust muusikaliselt edasi, selgitades ja süvendades tegelaste iseloomusid ning süžee arengut.

Teisiti öeldes, H. Kawan muusikal «Sensatsioonile Londonis» on olemas mõjuva muusikalise etenduse jaoks tähtsaim omadus — muusikaline dramaturgia, kerge ja teravmeelne.

Kõik need uue opereti iseärasused asetavad «Estonia» kollektiivi ette tõsised ning samal ajal huvitavad ülesanded, millele teater hästi hakkama sai.

Etenduse lavastaja Enn Tooma on suhtunud autorimaterjalisse väga tähelepanelikult. Ta suutis etenduse rajada mitte nitvõrd lavalise tegevuse situatsioonidele, kui tegelaste eredalt individualiseeritud karakterite kontrastsetele kokkupõrgetele ja vastandmistele. Eranditult kõigi opereti tegelaste kujude hoolikas väljatöötus on lavastuse tugevaim külge.

Eredalt, temperamentiselt ja moorus-likult arenevate tegelaste omadused

viimaseil aastail väga arenenud Asta Vihandi (Portia) ja noor näitleja Hendrik Krumm (Henry), Silvia Urb (Peggy) ja Ants Aasma (Lloyd); mahlakalt koloriitsed on Hugo Malmsten ja Ervin Kärvet (vennad Pennymakerid). Ei saa esile tõstmata jätta ka episoodiliste osade täitjaid — Endel Pärna (kaubamaja «Viimased moed» omanik), Alfred Meringut ja Valter Lutsu (paks «Bobby» ja pikk «Bobby») ning väga väljendusriikast Eva Meili (Rosa).

Heast küljest näitab end noor dirigent Ülo Raudmäe.

Kahjuks aga osutus etendus lõplikus lahenduses liiga tugevalt seotuks 1900-ndate aastate — opereti tegevusaajaga — ja saatus seetõttu nagu vastuolulise helilooja püüdega rõhutada lavalkujutatavate sündmuste kaasaegset kõla. Selle tagajärjel osutus H. Kawan muusika, mille poolest lavastaja vajalikkude toetust, etendusest stiililiselt väljalangevaks.

Samalaadiline märkus käib teatud määral ka kunstnik Lembit Roosa kohta, kes on paljuski õnnestunud lahendanud opereti kujundusliku üldilme ning kostüümide loomisega näidatud suurepäraselt maitset ja leidlikkust. Seda rohkem on kahju, et kõigi nelja vaatuse dekoratsioonide kirendav punase-sinise kombinatsioon rõhutab pealetungivalt ja antud juhul tarbetult sajandi alguse stiili «etnograafilist» täpsust.

Neile puudustele vaatamata on etendus küllaltki ere ja näitab selgesti, et Saksa Demokraatlikus Vabariigis on otsustavalt ületatud kodanliku opereti stambid, millel on puhtmeelelahutusliku, sageli kolmandajärgulise žanri kumilisus, ja operett läheb kõrvalkalduumatuks edasi ideelise ja täisväärtusliku teatrikunstiteed.

Räägitakse: «Uus on see, mis on hästi unustatud.» «Sensatsioon Londonis» lavastus tuletab meile meelde, et satiirilise opereti vanad, vahepeal unarusse jäänud traditsioonid peavad kindlasti leidma oma koha võitluses ereda ja täisväärtusliku kaasaegse operetietenduse loomisest. Nõukogude muusikateatri jaoks.

B. Strelnikov